

JOGI LEHETŐSÉGEK A GAZDASÁGI TÁRSASÁGOK MŰKÖDÉSÉNEK ÉS PÉNZÜGYI EGYENSÚLYÁNAK FENNTARTÁSÁRA A JÁRVÁNYÜGYI VESZÉLYHELYZETBEN

ARATÓ BALÁZS
egyetemi docens (KRE ÁJK)

1. A legfőbb szerv döntéshozatala veszélyhelyzet idején

A koronavírus-járványhoz hasonló helyzetek a gazdasági társaságoknál nem csupán pénzügyi zavarokat, likviditási gondokat okozhatnak, hanem a döntéshozatal folyamatát is megnehezíthetik, esetenként akár meg is béníthatják. Bár az új Ptk. több lehetőséget is kínál a legfőbb szerv személyes ülés tartása nélküli határozathozatalára, a jogi személyek többségének létesítő okirata mégsem szabályozza kellő részletességgel az alternatív döntéshozatali módokat, a gyakorlatban pedig még nagyobb hiányosságok mutatkoznak. Az ülés tartása nélküli határozathozatalról egyébként elmondható, hogy arra kizárólag a létesítő okirat – nem pusztán elvi jellegű, hanem részletszabályokat és garanciákat is tartalmazó – felhatalmazása alapján kerülhet sor. Ilyen felhatalmazás hiányában egyáltalán nincs lehetőség alternatív döntéshozatali mód alkalmazására. Kijelenthető, hogy a legfőbb szervi döntéshozatal esetében az új technikai eszközök alkalmazására eddig főként a földrajzilag eltérő helyen tartózkodó tulajdonosi körrel rendelkező vállalkozások esetében került sor. A törvényi lehetőség tehát adott az új technológiák igénybevételére, a jogi személyek többsége azonban nem gondoskodott a jogi és technikai feltételekről a tényleges alkalmazhatóság érdekében. A késlekedés, az alternatív döntéshozatali módok bevezetésének elodázása gazdasági társaságok százazreit tette működésképtelenné, vagy sodorta ehhez közeli állapotba a koronavírus miatti veszélyhelyzetben. Az alábbiakban megvizsgálom, hogy milyen lehetőségeket kínál a Polgári Törvénykönyv a döntéshozatal folyamatának fenntartására. Alapvetően az írásbeli döntéshozatal és az elektronikus hírközlő eszköz igénybevételével történő ülésezés, valamint a meghatalmazott általi képviselet jelenthet megoldást.

1.1. Határozathozatal ülés tartása nélkül (írásbeli döntéshozatal)

Írásbeli döntéshozatalra kizárólag a létesítő okirat felhatalmazása alapján kerülhet sor a létesítő okiratban rögzített részletszabályok szerint. Jellemzően kislétszámú tulajdonosi körrel rendelkező jogi személyek élnek ezzel a lehetőséggel. Nyilvánosan működő részvénytársaság esetében viszont jogszabály tiltja a határozathozatalnak ezt a módját.

Az írásbeli döntéshozatal általában úgy zajlik, hogy a vezető tisztségviselő a szavazásra jogosultaknak elektronikus levél mellékleteként megküldi a határozattervezet szövegét és a döntéshez szükséges dokumentumokat. A szavazólapon a tagok 'igen', 'nem', esetleg 'tartózkodik' opciókat jelölhetnek meg.

A vezető tisztségviselő a kiküldéssel egyidejűleg a szavazatok leadásának határidejét is közli a tagokkal. Ez azért is lényeges, mert a szavazatok leadására nyitva álló határidő utolsó napja lesz a határozat meghozatalának időpontja. Ezt követően a határidőben beérkezett, ugyancsak elektronikus úton megküldött szavazatokat a vezető tisztségviselő összesíti. Megvizsgálja, hogy megvan-e a döntéshozatalhoz szükséges szavazatszám (határozatképesség), majd írásbeli összegzést, jegyzőkönyvet készít a döntésről, azt megküldi a tagoknak, és bevezeti a határozatok tárába. Írásbeli határozathozatal esetén abból adódhat probléma, ha valaki nem azt az e-mail címet használja, amelyre a határozattervezetet küldik, vagy pedig a határozattervezet egyáltalán nem érkezik meg valakihez informatikai hiba miatt. Az első esetre megoldást nyújthat, ha a vezető tisztségviselő rendszeresen aktualizált listát vezet a hivatalos célra használható e-mail címekről, és azt a tagok is aláírásukkal látják el. A második eset kiküszöbölhető, ha a szavazólapok kiküldésével egyidejűleg a vezető tisztségviselő telefonon is értesíti az érintetteket, vagy pedig az e-mail fogadásáról visszaigazolást kér. Biztonságot nyújthatnak továbbá a különféle csoportképzési lehetőségek, amelyek technikai/informatikai háttere ma már szintén adott.

1.2. Határozathozatal elektronikus hírközlő eszköz útján

Összefoglalóan kijelenthető, hogy a Polgári Törvénykönyv az elektronikus hírközlő eszközök igénybevételével történő döntéshozatal módjai tekintetében technológiaselemleges, és nem nyújt részletes szabályozást, hanem csupán a jogi kereteket határozza meg. A jogszabály alapvetően a legfőbb szervre bízta a részletszabályok kidolgozását, illetőleg azt, hogy egyáltalán kíván-e élni a cég a modern hírközlő eszközök nyújtotta előnyökkel.

A gazdasági társaságokra vonatkozó közös szabályok körében rögzíti a

jogalkotó, hogy a társasággal kapcsolatos jognyilatkozat akkor tehető meg vagy közölhető elektronikus hírközlő eszköz útján, ha ezt a létesítő okirat lehetővé teszi, továbbá ha részletesen meg is határozza az ilyen módon történő jognyilatkozattétel feltételeit és módját.¹

A jogalkotó ezzel a korlátozó szabállyal egyszerre biztosítja a cégműködés átláthatóságát és utólagos ellenőrizhetőségét, de végső soron a tagsági jogok védelméhez is jelentős mértékben hozzájárul.

A Ptk. 3:91. § (2) bekezdésére figyelemmel, azt kiegészítve – szintén a gazdasági társaságok közös szabályai körében – a 3:111. § (2) bekezdés rendelkezik arról, hogy mikor és milyen feltételekkel van lehetőség a legfőbb szerv ülésén a tagsági jogok elektronikus hírközlő eszköz útján történő gyakorlására.

Ennek elsődleges előfeltétele, hogy a létesítő okirat tartalmazza a fentebb már említett felhatalmazást. Ez a cégbírószági gyakorlat szerint sem merülhet ki az elektronikus hírközlő eszköz igénybevételének elvi engedélyezésében, hanem olyan konkrétumokat is rögzíteni kell, hogy pontosan mely eszközök használata megengedett, az alkalmazás feltételeit és módját pedig úgy kell meghatározni, hogy a tagok azonosítása és a tagok közötti kölcsönös és korlátozásmentes kommunikáció biztosított legyen.² Ebből a megfogalmazásból két lényegi elem emelendő ki.

Először is jól látható az a jogalkotói elvárás, hogy az elektronikus hírközlő eszköz alkalmazása során ugyanúgy kell biztosítani a tagsági jogok gyakorolhatóságát, mintha a tag személyesen venne részt a legfőbb szerv ülésén, vagyis oly módon kell lehetővé tenni a hang- és képfelvétel egyidejű továbbítását, hogy minden tag minden taggal képes legyen kommunikálni, és minden kommunikációt minden résztvevő egyidejűleg követhessen. Ilyen módon érvényesül a tagsági jog fontos részjogosítványa, a napirendi pontokhoz való hozzászólás és tanácskozás joga.

-
- 1 Lásd a Ptk. 3:91. § (2) bekezdését, valamint a hozzá fűzött kommentárt, mely szerint „a létesítő okirat ezzel kapcsolatos döntése akkor jogszerű, ha az a tagsági jogok gyakorlását valamennyi tag számára fair módon lehetővé teszi. Az elektronikus kommunikáció ugyanis nem válhat pl. a kisebbségi jogok gyakorlását akadályozó eszközzé”. GADÓ Gábor: *Ptk. 3:91. §*. In: PETRIK Ferenc (szerk.): *A Polgári jog. Kommentár a gyakorlat számára*, a 2013. évi V. törvény, a Ptk. kommentárja (5. kiadás, aktualizált). Budapest, HVG-ORAC, 2020.
 - 2 Lásd a Ptk. 3:111 § (2) bekezdését. A létesítő okirat e jogszabályi követelményt nem teljesítő szabályozása esetén a cégbírószág a jogszerűségi vizsgálat eredményeként hiánypótlási felhívást bocsát ki, vagy pedig a legfőbb szerv határozatának érvénytelensége lesz megállapítható a sérelmet szenvedett tag/részvényes által indítható, a társasági határozat bírósági felülvizsgálatára irányuló perben. Ehhez kapcsolódóan ld. pl. a Kúria 2328/2011. számú gazdasági elvi határozatát.

Célszerű röviden kitérni az üzleti titok védelmének kérdésére is. A gazdasági társaságnak, pontosabban a vezető tisztségviselőnek mint az üzleti titok legfőbb védelmezőjének, arra is ügyelnie kell, hogy az új technológiák alkalmazása során illetéktelenek ne férhessenek hozzá szenzitív információkhoz. Meg kell tehát teremteni azokat a feltételeket, amelyek biztosítják, hogy az irányító szerv ülésén elhangzott információk eljussanak az érintettekhez, rajtuk kívül azonban senki ne szerezhessen tudomást üzleti titokról. Mindez az alkalmazni kívánt technikai eszköz gondos kiválasztását, szakszerű használatát és garanciális szabályok kidolgozását követeli meg.

További lényeges szabály, hogy az alkalmazott technikai eszközt és módszert úgy kell megválasztani, hogy a tagok azonosíthatók legyenek, vagyis személyazonosságukhoz ne férhessen kétség. Ezek rendkívül szigorú garanciális rendelkezések, amelyeket maradéktalanul be kell tartani a távtaggyűlés, vagy konferencia-közgyűlés lebonyolítása során az esetleges adatvédelmi, versenyjogi és egyéb jogviták elkerülése céljából.

Technikai problémaként merülhet fel, hogy egyes hírközlő eszközöknél csak korlátozott számú résztvevő egyidejű jelenléte engedélyezett a konferenciahívásban (Skype-nál például legfeljebb 50 fő), illetve a kiépített hálózati infrastruktúra azonnali, élesben való tesztelése is járhat bizonyos nehézségekkel. Egyes hírközlő eszközök esetében komoly adatbiztonsági aggályok is felmerülhetnek. Jóllehet, Magyarország európai összehasonlításban az élmezőnybe tartozik a szélessávú internetelérés szempontjából, mégis előfordulhat, hogy egyik vagy másik tagnak nem áll rendelkezésére a szükséges infrastruktúra, és ez lesz akadálya a távtaggyűlés megtartásának. Ennek ellenére – az esetleges jövőbeli veszélyhelyzetekre való felkészülés jegyében – érdemes a gazdasági társaságoknak az elektronikus hírközlő eszköz igénybevételének jogi és technikai feltételeit kialakítani, és valamilyen erre alkalmas profi vállalati technológiát választani azzal, hogy a különböző internetes portálok elérhető, ingyenes konferenciahívást biztosító szolgáltatások általában nem alkalmasak nagy létszámú ülések, konferenciahívások, értekezletek lebonyolítására.

A korlátolt felelősségű társaságok esetében a Ptk. további szabályokat is lefektet az elektronikus hírközlő eszközök alkalmazása körében. Speciális szabály, hogy az elektronikus hírközlő eszköz közvetítésével tartott taggyűlésen elhangzottakat és a meghozott határozatokat úgy kell rögzíteni, hogy azok később bármikor ellenőrizhetők és visszakövethetők legyenek.³ Az

3 Ptk. 3:192. § „[Elektronikus hírközlő eszközök alkalmazása a taggyűlésen]
Az elektronikus hírközlő eszköz közvetítésével tartott taggyűlésen elhangzottakat és a

azonosíthatóság érdekében, valamint azért, hogy a kép és hang rögzítésének időpontjához utóbb ne férhessen kétség, a legfőbb szerv üléséről készült felvételt érdemes időbélyeggel is ellátni és így archiválni. Mivel a modern hírközlő eszköz útján megtartott taggyűlésről kép- és hangfelvétel készül, ezért a Ptk. csak akkor követeli meg papír alapú jegyzőkönyv készítését, ha a távtaggyűlésen vagy konferencia-közgyűlésen a cégjegyzéket érintő döntés született. Ennek ellenére természetesen máskor is célszerű jegyzőkönyvet vagy legalább a határozatokat tartalmazó jegyzőkönyvkivonatot készíteni, hiszen a vezető tisztségviselő feladata a határozatok tárának vezetése, ide pedig a cégjegyzéket nem érintő döntéseknek is be kell kerülniük. A transzparenciát szolgálja tehát, ha a vezető tisztségviselő a meghozott határozatokról minden esetben kivonatot készít, és azt aláírva – emlékeztető formájában – valamennyi tagnak megküldi, egyidejűleg pedig a határozatok tárában is elhelyezi. A tagot megillető iratbetekintési jog természetesen a taggyűlésről készült felvétel megismerésére is kiterjed.⁴

Részvénytársaságok esetében a Ptk. más társasági formákhoz képest jóval részletesebben szabályozza a konferencia-közgyűlést. Természetesen itt is magának az alapszabálynak kell lehetővé tennie, hogy a részvényes a közgyűlésen ne személyesen, hanem elektronikus hírközlő eszköz igénybevételével vehessen részt. A Ptk. szerint, ha az alapszabály megteremti a konferencia-közgyűlés feltételeit, akkor a részvényes saját maga dönthet arról, hogy személyesen, vagy virtuálisan vesz-e részt a legfőbb szerv ülésén. Személyes részvétel esetén a részvényesnek csupán be kell jelentenie erre irányuló szándékát, egyéb kötelezettség ezzel kapcsolatban nem terheli. A törvény tehát a konferencia-közgyűlés elsődlegességét rögzíti, és ahhoz fűz teendőt, ha valamely részvényes mégsem ezt a formát választja részvényesi jogainak gyakorlására.⁵

meghozott határozatokat úgy kell rögzíteni, hogy azok utóbb is ellenőrizhetőek legyenek. Ha a taggyűlésen hozott határozatot be kell nyújtani a nyilvántartó bírósághoz, jegyzőkönyvet kell készíteni, amelyet az ügyvezető aláírásával hitelesít.”

4 Ptk. 3:195. § „[A tagok iratbetekintési joga]

(1) A taggyűlési jegyzőkönyvbe, továbbá az elektronikus hírközlő eszköz alkalmazásával megtartott taggyűlésről készült felvételekbe, valamint a határozatok könyvébe bármelyik tag betekinthez és az azokban foglaltakról másolatot kérhet. A társasági szerződés ettől eltérő rendelkezése semmis.”

5 Ptk. 3:280. § „[Konferencia-közgyűlés feltételei]

(1) Ha az alapszabály lehetővé teszi, hogy a részvényesek személyes megjelenés helyett elektronikus hírközlő eszköz igénybevételével vegyenek részt a közgyűlésen, a részvényesek szabadon döntenek saját részvételük módjáról. Azoknak a részvényeseknek, akik a közgyűlésen történő megjelenéssel vesznek részt, e szándékukat legalább öt nappal a közgyűlés napja előtt be kell jelenteniük a részvénytársaságnak. Azokat a részvé-

1.3. Kisebbségvédelem az új technológiák alkalmazása körében

Fontos leszögezni, hogy a jogalkotó csupán ösztönözni és nem kötelezni kívánja a jogalkalmazókat az új technikai lehetőségekben rejlő előnyök kihasználására. Teszi ezt azért is, mert a modern hírközlő eszközök használatához szükséges digitális tudás felhalmozódása és a megfelelő infrastruktúra kiépülése időigényes folyamat. Mindezen okokból a jogalkotó az elektronikus hírközlő eszközök alkalmazásával szemben speciális kisebbségi jogokat biztosít. Eszerint, ha a szavazatok legalább öt százalékával együttesen rendelkező részvényesek a konferencia-közgyűlés tartása ellen tiltakozásukat fejezik ki, akkor a közgyűlést hagyományos módon kell megtartani.⁶

2. Képviselet meghatalmazott útján

Ha a létesítő okirat nem teszi lehetővé sem az írásbeli döntéshozatalt, sem pedig a legfőbb szervi ülés elektronikus hírközlő eszköz útján történő megtartását, akkor áthidaló megoldás lehet, ha a tagok meghatalmazott útján vesznek részt a legfőbb szerv ülésén.

A törvény ugyanis lehetővé teszi, pontosabban nem zárja ki, hogy valamennyi tag ugyanazt a személyt hatalmazza meg a legfőbb szervi ülésen való képviseletre. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a vezető tisztségviselő elküldi a napirendi pontokat, a határozati javaslatokat és az álláspont kialakításához szükséges dokumentumokat a tagoknak, ezt követően pedig a tagok meghatalmazzák a vezető tisztségviselőt a legfőbb szervi ülésen történő képviseletükre. A meghatalmazással szemben jogszabályi követelmény, hogy azt közokiratba vagy teljes bizonyító erejű magánokiratba kell foglalni. A meghatalmazást és annak elfogadását nem szükséges egyazon okiratnak tartalmaznia, így elfogadható, ha a tag két tanú közreműködése mellett írja alá a meghatalmazást, amelyre – ugyancsak két tanú jelenlétében – a vezető tisztségviselő külön okiratba foglaltan tesz elfogadó nyilatkozatot. Az érdekellentét és az amiatti későbbi konfliktus elkerülésének leghatékonyabb módja, ha a meghatalmazás

nyeseket, akik e szándékukról a részvénytársaságot határidőben nem tájékoztatják, úgy kell tekinteni, mint akik a közgyűlésen elektronikus hírközlő eszköz igénybe vételével vesznek részt.”

6 A Ptk. 3:280. § (3) bekezdése szerint nem tartható konferencia-közgyűlés, ha az ellen a szavazatok legalább öt százalékával együttesen rendelkező részvényesek a közgyűlési meghívó kézhezvételétől vagy a hirdetés közzétételétől számított öt napon belül – az ok megjelölésével – írásban tiltakoznak, és egyben kéri a közgyűlés hagyományos módon történő megtartását.

nem a meghatalmazott belátása szerinti szavazásra jogosít, hanem konkrét instrukciót tartalmaz arra nézve, hogy a vezető tisztségviselő, mint meghatalmazott melyik napirendi pont esetében melyik tag képviselőjében milyen szavazatot adjon le. A működésképtelenséggel fenyegető helyzetet ezzel a módszerrel úgy is át lehet hidalni, hogy a meghatalmazott általi képviselő során kizárólag a létesítő okirat azon módosításáról születik döntés, amely lehetővé teszi vagy az írásbeli döntéshozatalt, vagy pedig – megfelelő részletszabályok szerint – a legfőbb szerv ülésének elektronikus hírközlő eszköz igénybevételével történő megtartását. Végeredményben tehát az egyetlen meghatalmazott és további egy fő jegyzőkönyv-hitelesítő szabályszerűen megtarthatja a legfőbb szerv ülését. Amennyiben a világvárvány miatt a tagok valamelyike külföldön rekedt, úgy az érintett államban kiállított okiratok hitelesítésére és felülhitelesítésére vonatkozó jogszabályok alapján kell elkészíteni a meghatalmazást, ami azt is jelentheti, hogy konzuli hitelesítés vagy *Apostille* tanúsítvány lesz szükséges hozzá.

3. Jogalkotás a veszélyhelyzetben

A koronavírus járvány a gazdasági társaságok többségét váratlanul érte, és abban az időszakban bénította meg működésüket, amikor az előző üzleti évre vonatkozó számviteli törvény szerinti beszámoló elfogadása került volna napirendre. Bár a Ptk. lehetővé teszi a jogi személyek legfőbb szerve számára alternatív döntéshozatali módok alkalmazását, ennek azonban olyan feletételei vannak, amelyeknek a normál működéshez szokott cégek többsége nem felel meg.

3.1. A Ptk. hatályos szabályozása

A Ptk. lefekteti az ülés tartása nélküli határozathozatal során szem előtt tartandó főbb elveket, a jogi személy létesítő okiratának azonban – a felhatalmazáson túl – további garanciális és részletszabályokat kell, de legalábbis célszerű megállapítania ahhoz, hogy a szóban forgó alternatív határozathozatali mód ténylegesen is alkalmazható legyen, és ne csupán jogvitákat szüljön.⁷ Ide értendők a tagokkal való elektronikus kapcsolattartás részletszabályai, vagyis például az, hogy a vezető tisztségviselő mely email címekre küldheti ki joghatályosan a szavazólapokat és a határozat meghozatalához szükséges dokumentumokat, illetve hogyan szerez tudomást arról, hogy a levél a

⁷ Ld. a Ptk. 3:20. §-át.

címzetthez megérkezett. A Ptk. szerint a létesítő okiratnak tehát először is elvi felhatalmazást kell tartalmaznia arra nézve, hogy a legfőbb szerv ülés tartása nélkül is határozhat. Ennek hiányában ez az alternatív döntéshozatali mód egyáltalán nem jöhet szóba, a felhatalmazás ugyanakkor önmagában kevés, mert megfelelő szabályozottság nélkül az írásbeli határozathozatal első ránézésre jelentéktelennek tűnő részmozzanatai elmérgesedő jogvitákat szülhetnek. Sok gazdasági társaság a COVID-19 járvány idején szembesült azzal, hogy bár a jogi képviselő alapításkor bejelölte azt a rovatot a szerződésmintában, hogy lehetséges az ülés tartása nélküli határozathozatal, a gyakorlat azonban hiányzik, így a létesítő okirat felhatalmazását kapkodva kell tartalommal megtölteni.

Még ennél is kiábrándítóbbak voltak a tapasztalatok az elektronikus hírközlő eszköz útján történő határozathozatallal kapcsolatban. Ennek lehetőségére csupán kevesen gondoltak a járvány előtt, így a létesítő okiratok többsége egyáltalán nem tartalmazott ilyen felhatalmazást. Jellemzően azoknál a cégeknél volt más a helyzet, amelyekben a modern technika vívmányait előszeretettel használó műszaki szakemberek (pl. informatikusok), vagy földrajzilag eltérő helyeken élő üzletemberek rendelkeznek részesedéssel. Megállapítható ugyanakkor, hogy a létesítő okirat felhatalmazása sokszor még ezekben az esetekben sem felel meg az igen szigorú jogszabályi követelményeknek, vagyis például nem úgy határozza meg az elektronikus hírközlő eszköz alkalmazásának feltételeit és módját, hogy a tagok azonosítása, és a tagok közötti kölcsönös és korlátozásmentes kommunikáció biztosított legyen.⁸ Az ilyen hiányossághoz a törvény azt a jogkövetkezményt fűzi, hogy egyáltalán nem lehet a legfőbb szerv ülésén a tagsági jogokat személyes részvétel helyett elektronikus hírközlő eszköz útján gyakorolni.

A váratlanul elhatalmasodó koronavírus pandémia tehát alapvetően felkészületlenül érte a cégeket, és csupán keveseknek volt járványkompatibilis működési modelljük.

3.2. A 102/2020. (IV.10.) Korm. rendelet

A Kormány ebben a helyzetben sietett a gazdasági társaságok segítségére a veszélyhelyzet során a személy- és vagyonegyesítő szervezetek működésére vonatkozó eltérő rendelkezésekről szóló 102/2020. (IV.10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: kormányrendelet) megalkotásával. A jogszabály a személy- és vagyonegyesítő szervezetek működésére nézve állapít meg az általánostól

⁸ Ld. a Ptk. 3:74. § (2) bek. és a Ptk. 3:111. § (2) bek.

eltérő szabályokat a koronavírus miatt elrendelt veszélyhelyzet időtartamára. Mivel a legfőbb szerv határozathozatalra való képessége a működőképesség egyik alapvető letéteményese, ezért a jogalkotó főként ezen a területen ad eseti felmentést a Ptk. előírásai alól. A Kormány tehát érzékelte, hogy a személyes kontaktusok korlátozása ellehetetlenítette volna azon jogi személyek működését, amelyek létesítő okirata nem tartalmaz felhatalmazást és a törvénynek megfelelő szabályozást alternatív döntéshozatali módok igénybevételére. Ez pedig végső soron a gazdaság csaknem teljes leállítását eredményezhette volna. E megfontolások jegyében a jogalkotó nem csupán a jogi személyek legfőbb szervére nézve állapított meg a működőképesség fenntartását célzó szabályokat, hanem a gazdasági társaságok testületi formában működő egyéb szerveit (pl. igazgatóság, felügyelőbizottság) is a kormányrendelet hatálya alá vonta, megteremtve számukra is a kormányrendelet alkalmazásának lehetőségét.⁹ A szándék tehát egyértelműen az volt, hogy a cégek működése ne bénuljon meg a veszélyhelyzetben a létesítő okiratok vagy ügyrendek hiányos, illetve nem kellően pontos rendelkezései miatt. A jogszabály kiegészítő funkciót tölt be, vagyis akkor alkalmazandó, ha egyébként a legfőbb szerv ülése a kijárási korlátozás miatt nem lenne megtartható. Megjegyzendő továbbá, hogy nem csupán a jogszabály alapján kötelező határozatok meghozatala céljából tartandó legfőbb szervi ülésekre terjed ki a kormányrendelet hatálya, hanem mindazokra, amelyek a társaság működőképessége szempontjából szükségesek. Ha az adott döntéshozó szerv ügyrendje, vagy legfőbb szerv esetében a létesítő okirat a jogszabályoknak megfelelő szabályozást tartalmaz az alternatív eszközök igénybevételére, akkor természetesen aszerint kell eljárni a veszélyhelyzet miatti kijárási korlátozás időtartama alatt is. A kormányrendeletet akkor sem kell alkalmazni, ha a jogi személy döntéshozó szerve a kijárási korlátozásra vonatkozó előírások betartása mellett sem akadályozott a döntéshozatalban, vagyis ha nem áll fenn tényleges akadályoztatás.¹⁰ A kormányrendelet értelmében akadályoztatás esetén a döntéshozó szervet tilos összehívni, a korábban összehívott, de a kormányrendelet kihirdetését követő időpontra kitűzött ülést pedig nem lehet megtartani. A jogszabály mentőövet nyújt mindazon jogi személyeknek, amelyek nem gondoskodtak megfelelő időben arról, hogy létesítő okiratuk lehetővé tegye az ülés tartása nélküli döntéshozatalt, vagy az egyéb alternatív határozathozatali módok valamelyikét. A legnagyobb könnyítés abban áll, hogy a jogi személyek – és a kormányrendelet hatálya alá tartozó egyéb szervezetek – akkor is élhetnek

9 Ld. a 102/2020. (IV.10.) Korm.rendelet 2. § (2) bek.

10 Ld. a 102/2020. (IV.10.) Korm.rendelet 2. § (1) bek.

az elektronikus hírközlő eszközön keresztüli döntéshozatal (pl. Skype, Teams) és az írásbeli (ülés tartása nélküli) határozathozatal lehetőségével, ha ilyen felhatalmazást a létesítő okirat nem tartalmaz. A jogszabály differenciáltan, a jogi személy taglétszámától függően, de az elektronikus formák és az írásbeli döntéshozatal kötelezettségét előírva szabályozza a legfőbb szerv ülésének módját a kijárási korlátozás ideje alatt.¹¹ A kormányrendelet jogi és garanciális kereteket szab az ügyvezetés számára a lebonyolítás részletszabályainak megállapításához. Még a rendkívüli helyzetben sem mellőzhető a napirendre vonatkozó részletes tájékoztatás, és a határozat tervezetét a tagokkal közölni kell. Elektronikus hírközlő eszköz útján való jelenlét esetében mindenképpen meg kell határozni az igénybe vehető elektronikus hírközlő eszközöket és informatikai alkalmazásokat, továbbá a személyazonosság igazolásának módját, ez utóbbit azonban csak akkor, ha a jogi személy ügyvezetése a tagokat személyesen nem ismeri. Ez a rendelkezés tehát eseti felmentést ad a Ptk. azon szigorú előírása alól, hogy elektronikus hírközlő eszköz igénybevételekor szükséges a tagok azonosítása.

Írásbeli döntéshozatal kezdeményezésére az ügyvezető jogosult. A határozati javaslatot a tagok számára úgy kell megküldeni, hogy a szavazat leadására legalább tizenöt nap álljon rendelkezésükre.

A vezető tisztségviselő a kormányrendelet hatálya alatti is köteles biztosítani, hogy a tagok megfelelő időben megkapják a döntéshozatallal összefüggő tájékoztatást és a döntés meghozatalához szükséges dokumentumokat.

A szavazat akkor érvényes, ha abból egyértelműen megállapítható a tag személye, a szavazásra bocsátott határozattervezetek megjelölése (sorszama) és a tagnak a határozati javaslathoz való támogató, elutasító vagy tartózkodó viszonyulása. A döntéshozatal akkor eredményes, ha legalább annyi szavazatot megküldenek az ügyvezetés részére, amennyi szavazati jogot képviselő tag jelenléte a határozatképességéhez szükséges lenne ülés tartása esetén. A tag bizonyos korlátozások mellett a szavazatát elektronikusan is megküldheti.

A kormányrendelet kifejezetten alkalmazni rendeli a szavazás eredményének megállapítására vonatkozó Ptk.-beli szabályokat.¹² Ennek megfelelően a szavazásra megszabott határidő utolsó napját követő három napon belül az ügyvezetésnek meg kell állapítania a szavazás eredményét, és azt további három napon belül közölnie kell a tagokkal. Amennyiben minden tag szavazata a határidő előtt érkezik meg, úgy az ügyvezetés az utolsó szavazat

11 Ld. a 102/2020. (IV.10.) Korm.rendelet 3. §-át.

12 Ld. a 102/2020. (IV.10.) Korm.rendelet 4. § (1) cb) pontját, valamint a Ptk. 3:20. § (4) bek.

beérkezésének napjától számított három napon belül köteles az eredményt megállapítani és a tagokkal közölni.

Természetesen az elektronikus hírközlő eszköz igénybevételével megtartott ülésről is szükséges jegyzőkönyvet készíteni, amelyben az ülés megtartásának körülményeire is kell térni a teljes körű dokumentáltság érdekében. A jegyzőkönyvet a vezető tisztségviselő mint levezető elnök látja el kézjeggyével, jegyzőkönyv-hitelesítő alkalmazása az egyéb beépített garanciákra (pl. írásban dokumentált szavazatok vagy felvétel az elektronikusan lezajlott ülésről) tekintettel nem szükséges. Ugyancsak elhagyható a jelenléti ív, azonban a jegyzőkönyvnek tartalmaznia kell az ülésen elektronikus hírközlő eszköz útján részt vevő tagok adatait. Ülés tartása nélküli (írásbeli) határozathozatal esetén a jelenléti ív nem értelmezhető fogalom. A döntés meghozatalában részt vevő tagok számbavételét itt az írásban leadott szavazatok teszik lehetővé.

Bizonyos esetekben a Ptk. előírja, hogy a legfőbb szerv ülésén az állandó könyvvizsgálónak és a felügyelőbizottság tagjának is jelen kell lennie.¹³ Ezen a kormányrendelet sem változtat, hanem csupán annyit rögzít, hogy a szóban forgó tisztségviselők részvételét a tagok jelenlétéhez hasonlóan kell biztosítani.

A kormányrendelet azt is szabályozza, hogy a tagok és a társaság szervei milyen módon tehetik meg írásbeli jognyilatkozataikat. A taggal szemben támasztott elvárások értelemszerűen kevésbé szigorúak, ide nem értve azt az esetet, amikor maga a tag is jogi személy. A természetes személy tagok ugyanis a jogi személlyel kapcsolatos jognyilatkozataikat elektronikus üzenetben, tehát e-mail útján is közölhetik a jogi személlyel, a követelmény pusztán annyi, hogy az így megtett jognyilatkozatnak a tag azonosíthatóságához szükséges adatokat is tartalmaznia kell. A jogszabály félreérthetetlenül kimondja, hogy az ilyen jognyilatkozat is írásban megtettnek minősül, vagyis a kormányrendelet eltér attól a bírói gyakorlattól, amely az egyszerű elektronikus levélbe foglalt jognyilatkozatot ráutaló magatartásként értékeli.¹⁴

A társaság szervei (pl. ügyvezetés, felügyelőbizottság) írásbeli jognyilatkozataikat minősített vagy minősített tanúsítványon alapuló fokozott biztonságú elektronikus aláírással vagy elektronikus bélyegzővel, ennek hiányában azonosításra visszavezetett dokumentumhitelesítés (ADVH) szolgáltatással való hitelesítéssel aláírva a tag címére (e-mail) is megküldhetik.

A kormányrendelet kitér a számviteli törvény szerinti beszámolók létbe helyezésével kapcsolatos kötelezettségre is, bővítve az ügyvezetés jogosítványait a kötelezettség határidőben történő teljesítése érdekében.

13 Ld. pl. a Ptk. 3:131. § (2) bek., vagy a Ptk. 3:353. § (3) bek.

14 Ld. egymásra tekintettel a 102/2020. (IV.10.) Korm.rendelet 7. § (2) és (3) bek.

(A társaságok egyébként póthatáridőt is kaptak a számviteli törvény szerinti beszámoló elfogadására és letétbe helyezésére, ez azonban a kormányrendelet hatályba lépésekor még kérdéses volt.) A rendkívüli felhatalmazás lényege, hogy amennyiben a jogi személy bármilyen okból nem tudja alkalmazni az elektronikus/írásbeli határozathozatalt, úgy maga az ügyvezetés hozhatja meg a döntést a beszámoló elfogadásáról és az adózott eredmény felhasználásáról. A kormányrendelet a könyvvizsgálók számára is tartalmaz rendelkezést. Ennek lényege, hogy az ügyvezetés által elfogadott beszámoló is képezheti könyvvizsgálat tárgyát, vagyis a könyvvizsgálónak nem kell megtagadnia a közreműködést a legfőbb szerve jóváhagyás hiánya miatt. Ha a jogi személynél felügyelőbizottság működik, az ügyvezetés a beszámolóról a felügyelőbizottság írásbeli jelentésének birtokában dönthet.

A kormányrendelet azt is lehetővé teszi az ügyvezetés számára, hogy a legfőbb szerv akadályoztatása esetén a legfőbb szerv hatáskörébe tartozó kérdésekben is döntést hozzon. Ilyen jogosítványok az ügyvezetést a jogi személy törvényes működésének fenntartásához, a veszélyhelyzet miatt kialakult helyzet kezeléséhez szükséges, valamint az észszerű és felelős gazdálkodás körében felmerülő halaszthatatlan ügyekben illetik meg a kormányrendelet szerinti korlátozásokkal. Ez utóbbiak közül kiemelendő, hogy az ügyvezetés a jogi személy létesítő okiratát csak akkor módosíthatja, ha arra a veszélyhelyzet ideje alatt hatályba lépő jogszabály rendelkezése alapján van szükség. Garanciális szabály, hogy az ügyvezetés a jogi személy jogutód nélküli megszűnését sem határozhatja el, és nem dönthet a jogi személy átalakulásával, egyesülésével vagy szétválásával kapcsolatos olyan kérdésekben sem, amelyek az általános szabályok szerint a legfőbb szerv hatáskörébe tartoznak. Ugyancsak kizárt a jegyzett tőke ügyvezetés általi leszállítása, a pótbefizetéssel vagy egyéb tőkepótlással kapcsolatos döntési jogosítványok pedig erősen korlátozottak. Ez utóbbiakról a vezető tisztségviselő csak akkor dönthet, ha a tagok jogi személyben fennálló részesedése változatlan marad, és ha a pótbefizetéshez vagy egyéb tőkepótláshoz a kötelezettek előzetesen írásban hozzájárultak.

Garanciális elemként a kormányrendelet úgy korlátozza az ügyvezetést megillető különleges jogosítványok gyakorlását, hogy ügyvezetői döntés csak akkor hozható, ha a szavazatok 25%-át meghaladó részesedéssel rendelkező tagok a döntés meghozatalát megelőző írásbeli véleményükben legalább a szavazatok 51%-át elérő mértékben a határozati javaslattal szemben nem tiltakoznak. Ha a társaságnak többségi befolyással vagy minősített többséggel rendelkező tagja van, akkor ezen tag írásbeli tiltakozása esetén a határozat nem hozható meg (vétójog). Speciális szabály vonatkozik az állam többségi befolyása alatt álló gazdasági társaság ügyvezetésének fentiek szerinti, kü-

lönleges jogosítványaira. Ilyen esetben nem elegendő a fentebb említett tagi egyetértés, hanem emellett még az állami tulajdonostól származó előzetes felhatalmazás is szükséges. Az ügyvezetés nem gyakorolhatja visszaélészerűen ezeket a jogosítványokat, és minden tőle telhetőt meg kell tennie annak érdekében, hogy a tagok a döntésekről tájékoztatást kapjanak. Az ügyvezetés különleges jogkörben meghozott döntései a legfőbb szerv határozataival esnek egy tekintet alá. A vezető tisztségviselő a kormányrendelet felhatalmazása alapján meghozott döntéseiért a Ptk. 3:24. §-a szerint felel a jogi személlyel szemben, de további garanciális szabályok is érvényesülnek.¹⁵

Az ügyvezetés különleges jogkörben meghozott döntéseit legkésőbb a veszélyhelyzet megszűnését követő kilencvenedik napon a legfőbb szerv ülésének napirendjére kell tűzni. Kérdésként merülhet fel, hogy mi a jogkövetkezménye annak, ha a legfőbb szerv a vezető tisztségviselő döntésével nem ért egyet. A kormányrendelet erre az esetre a jobbiztonság védelmében leszögezi, hogy az ügyvezetés döntésének megváltoztatása vagy hatályon kívül helyezése nem érinti az azt megelőzően keletkezett jogokat és kötelezettségeket.

A kormányrendelet azt is szabályozza, hogy a legfőbb szervnek nem minősülő, de döntéshozatali/irányítási jogosítványokkal bíró olyan szervek és testületek, mint az igazgatóság, a felügyelőbizottság, a board, vagy az auditbizottság, miként ülésezhetnek és hozhatnak döntéseket a veszélyhelyzet miatt kijárási korlátozás idején. A jogalkotó felismerte, hogy ezek a szervek jellemzően nem rendelkeznek kellően részletes ügyrenddel, rendszeres ülésezésük azonban feltétlenül szükséges a cégek működőképességének fenntartásához. A szóban forgó testületek elektronikus hírközlő eszköz (telefon- vagy videokonferencia) útján vagy a személyazonosítást lehetővé tevő egyéb távkapcsolati mód igénybevételével tarthatják meg üléseiket és hozhatják meg határozataikat, de az írásbeli, vagy email útján történő kommunikációt is választhatják. Nyilvánvalóan velük szemben is követelmény az ülések pontos dokumentálása az utólagos visszakereshetőség (traceability) érdekében. A kormányrendelet azt is szabályozza, hogy ki jogosult az ülésezés módjának meghatározására akkor, ha a döntéshozó testület ügyrendje hiányos, vagy eltér a kormányrendeltben foglaltaktól. Főszabály szerint a testület elnökét illeti meg ez a jog, akadályoztatása esetén helyettese, ennek hiányában pedig az elnök által

15 A Ptk. 3:24. §-a szerint a vezető tisztségviselő az ügyvezetési tevékenysége során a jogi személynek okozott károkért a szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség szabályai szerint felel a jogi személlyel szemben. A vezető tisztségviselő által e jogkörében eljárva harmadik személynek okozott károkért a jogi személy felel. A vezető tisztségviselő a jogi személlyel egyetemlegesen felel, ha a kárt szándékosan okozta.

felkért tag dönthet. Ha ilyen sincs, akkor az ügyvezetés ruházza fel a testület valamely tagját ezzel a jogosítvánnyal.

A kormányrendelet a határozatképességre vonatkozó szabályokon is enyhít a koronavírus járványra tekintettel. Normál körülmények között a Ptk. szigorú következményeket fűz ahhoz, ha valamely döntéshozó testület taglétszáma a törvényben vagy a létesítő okiratban előírt szám alá csökken. Ilyen esetekben a vezető tisztségviselőnek azonnal intézkednie kell a törvényes állapot mielőbbi helyreállítása érdekében. Veszélyhelyzet idején mindez nem várható el a felmerülő objektív akadályok miatt, ezért a kormányrendelet eltérést enged a főszabálytól. Ha valamely döntéshozó testület tagjainak létszáma a veszélyhelyzet ideje alatt a törvényben vagy a létesítő okiratban előírt szám alá csökken, vagy pedig a tag a járvány miatt nem tud eljárni, akkor a többi tag jogosult a határozathozatalra és a határozatképességre vonatkozó szabályokat a döntőképes tagok száma alapján kell meghatározni.¹⁶

Ha a jogi személy vezető tisztségviselőjének vagy testületi tagjának, valamint az állandó könyvvizsgálójának megbízatása a veszélyhelyzet ideje alatt szűnik meg – kivéve a Ptk. 3:25. § (1) bekezdés c), e), f) vagy g) pontja szerinti megszűnési okot, és a felügyeleti jogkörében eljáró hatóság vagy bíróság határozatával történő megszűnés esetét, a megbízatás alapítói határozat vagy döntéshozó szerve határozat hiányában a veszélyhelyzet megszűnését követő 90. napig fennmarad, és a vezető tisztségviselő, a testületi tag, valamint az állandó könyvvizsgáló legkésőbb eddig az időpontig köteles feladatát ellátni. Az állandó könyvvizsgáló megbízatásának lejárt esetén a szükséges intézkedések meghozatalára az 5. § alkalmazása esetén a jogi személy ügyvezetése is jogosult.

A jogi személy döntéshozó szerve vagy ügyvezetése e rendelet rendelkezéseinek megfelelően hozott határozata bírósági felülvizsgálata során az érintett határozat bírósági hatályon kívül helyezésére annak létesítő okiratba ütközése miatt nem kerülhet sor, ha a határozat kizárólag a veszélyhelyzetben alkalmazandó jogszabályi rendezések alkalmazása miatt ütközik a létesítő okiratba. A jogszabály mind kft., mind zrt. esetében lehetőséget biztosít arra, hogy az ügyvezetés a veszteséges, vagy fizetéképtelenséggel fenyegető működés miatt kötelezően megtartandó legfőbb szervei ülést a veszélyhelyzet megszűnését követő legfeljebb 90. napra hívja össze.¹⁷

16 Ld. a 102/2020 (IV.10.) Korm.rendelet 6. § (2) bek.

17 Ld. a Ptk. 3:189. és 3:270. §-át, valamint a 102/2020. (IV.10.) Korm.rendelet 8. § (2) és (3) bek.

4. Szerződéskötés vagy megállapodás elektronikus hírközlő eszköz igénybevételeivel

Az új koronavírus, illetőleg a járvány miatt elrendelt veszélyhelyzet a gazdasági társaságok egymás közötti kapcsolattartásában is gyökeres változásokat hozott. A cégek jelentős hányada csökkentett üzemmódban működik, és az alkalmazottak közül sokan home office-ban dolgoznak. Előfordulnak természetesen olyan munkakörök, amelyek esetében az otthoni munkavégzés nem lehetséges, így a működés folyamatossága érdekében a vezetőknek megfelelő óvintézkedésekről kellett dönteniük. A járvány miatt elrendelt veszélyhelyzet természetesen kihat a már megkötött szerződések teljesítésére: a határidők meghosszabbításának, részekre bontott teljesítésnek, előrehozott vagy éppen elhalasztott kifizetéseknek, olykor eldurvuló jogvitáknak lehetünk tanúi, mindez azonban nem akadályozza annak, hogy – immáron a megváltozott helyzethez alkalmazkodva – új szerződések is létrejöhessenek a gazdasági szereplők között. A megszokottól eltérő szerződéskötési formák léptek előtérbe, és olyan jogi dilemmák vetődtek fel, amelyek eddig még nem kerültek sem az érintett piaci szereplők, sem a jogalkotó, sem pedig a jogalkalmazók látókörébe. A szerződéses feltételek személyes megtárgyalására nincs, vagy csak korlátozottan van lehetőség, jóllehet a szerződéskötést megelőző, jelenlévők közötti megbeszélések – egyidejű jegyzőkönyvezéssel – számos esetben nélkülözhetetlenek és bevett gyakorlatnak számítanak. Ezt a telefonon keresztül zajló üzleti tárgyalás sem képes helyettesíteni, hiszen ilyen esetben is csorbát szenved a partneri bizalom szempontjából elengedhetetlen audiovizuális kontaktus. A járvány miatti veszélyhelyzet az elektronikus hírközlő eszköz útján zajló üzleti megbeszélések, nem ritkán szerződéskötések előtt nyitotta meg az utat.

4.1. Kísérleti tényállások, esetjogi vizsgálat

A 2014. március 15. óta hatályos új Ptk. alapvetően diszpozitív és technológiasemleges. De mit is jelent mindez a gyakorlatban, valóban ennyire egyszerű a helyzet, vagy felvetődnek olyan kérdések is, amelyek megválaszolásához elmélyültebb jogi vizsgálódás szükséges? Nézzünk meg egy konkrét esetet! Adott két gazdasági társaság, melyeket a válság csupán kismértékben sújt, így működésük folyamatos. Felmerül egy üzleti lehetőség, amely szerződéskötéssel és kölcsönös előnyökkel kecsegtet. A két vezető tisztségviselő igyekszik a lényeges kérdéseket telefonon és e-mailben tisztázni, ám hamar belátják, hogy ezek a kommunikációs csatornák nem képesek helyettesíteni a személyes megbeszélést, amely a kilátásban lévő üzlet sajátosságai miatt

elengedhetetlen. A korábbi gyakorlat az lett volna, hogy a tárgyalásról egyidejű jegyzőkönyv készül, ha pedig sikerül rögtön megállapodniuk, akkor nyomban 'le is papírozzák' szerződésüket, vagyis a jegyzőkönyvet szerződéssé alakítják. Erre most nincs lehetőség, más egyenértékű megoldást kell találniuk. Egyikük felveti, hogy tartsanak videókonferenciát, és a beszélgetést rögzítsék. Így akár a szerződés megkötésére is lehetőség nyílik, hiszen a cégjogász szerint a Ptk. erre a szerződésre nem ír elő írásbeliséget. A megbeszéltek szerint sor is kerül a videókonferenciára, ahol a felek között látszólag megállapodás születik. Innentől két különböző esetet érdemes górcső alá vennünk.

Az egyik esetben (a továbbiakban: 'A' eset) a videókonferencián utalások hangoznak el arra nézve, hogy „azt, amiben itt megállapodtunk, néhány napon belül írásbeli szerződésbe foglaljuk, és egymásnak aláírva, szkennelve megküldjük”, a másik esetben (a továbbiakban: 'B' eset) pedig úgy fogalmaznak a felek, hogy „a most kitérgyalt feltételekkel írásban kötjük meg a szerződést, és az aláírt példányokat egymáshoz szkennelve eljuttatjuk”. A két eset között látszólag nincs lényeges különbség, jogi szempontból viszont lényeges eltérések mutatkoznak. Először is meg kell vizsgálnunk a videókonferencia keretében kötött megállapodás jogi természetét. Fontos tényállási elem, hogy az elektronikus hírközlő eszköz útján folytatott megbeszélést a felek rögzítették, vagyis a hangfelvétel rendelkezésre áll. A bírói gyakorlat szerint az elektronikus hírközlő eszköz útján tett egybehangzó jognyilatkozatok szóbeli megállapodásként értékelendők, mégpedig olyanként, amelynek tartalma – a rendelkezésre álló felvétel révén – utóbb nehézség nélkül bizonyítható. Az tehát mindkét esetben egyértelmű, hogy a felek között szóbeli megállapodás született, ám a két szóbeli megállapodás tartalma eltérő. Az 'A' esetben a felek gyakorlatilag szerződést kötöttek egymással, és ehhez kapcsolódóan az utólagos, formális írásba foglalásban is megállapodtak, a 'B' esetben viszont írásbeli szerződés kötésére vállaltak kötelezettséget a szóban kitérgyalt feltételekkel. Miként ítélandó meg jogilag a két eset? Mi a jogkövetkezménye annak, ha mind az 'A', mind a 'B' esetben a felek egyike megtagadja az írásbeli szerződés aláírását?

Az írásbeli szerződés aláírása szóbeli megállapodásból eredő, de bíróság előtt ki nem kényszeríthető kötelezettség, vagy pedig a szóbeli megállapodás előszerződés, amely alapján a bíróság akár a szerződést is létrehozza? Ez utóbbi gyakorlatilag kizárható, hiszen a Ptk. egyértelmű rendelkezése szerint az előszerződést a szerződésre előírt alakban kell megkötni, itt pedig a felek szóban vállaltak kötelezettséget írásbeli szerződés megkötésére, vagyis a szerződésre írásbeli alakot rendeltek, tehát az írásbeli szerződés kötésére vonatkozó megállapodást is írásban kellett volna megkötniük ahhoz, hogy előszerződésnek minősülhessen.

4.2. Az estjogi vizsgálat tanulságai

El kell határolnunk egymástól azt a két esetet, amikor a felek szóban gyakorlatilag már meg is kötik a szerződést, és csupán annak – megerősítésképpen – utólagos írásba foglalásában állapodnak meg, illetőleg amikor a felek nem kötik meg a szerződést szóban, hanem arra vállalnak kötelezettséget, hogy írásban szerződnek egymással a szóban kitérgyalt feltételekkel. A fentebb körülírt 'A' eset az előbbit, a 'B' eset az utóbbit példázza.

Míg az előbbi esetben az írásba foglalás csupán megerősítő formalitás, addig az utóbbi esetben a felek maguk rendelkeznek úgy, hogy szerződéskötésük az írásba foglalással válik befejezetté. Azt, hogy éppen melyik eset áll fenn, a bíróság állapítja meg a körülmények gondos mérlegelésével. Nyilvánvaló például, hogy a felek között szóban jött létre a szerződés, ha a teljesítési határidőket is a szóbeli megállapodástól számítják. Ebben az esetben az utólagos írásba foglalás csupán formalitás, az pedig, hogy a szerződés milyen tartalommal jött létre, a szóbeli megállapodás alapján rekonstruálható.

Ha ilyen joghatás a szóbeli megállapodáshoz még nem fűződik, akkor nyilvánvaló, hogy a felek csupán írásbeli szerződés kötésére vállaltak szóban kötelezettséget, ez azonban előszerződésnek a fenti okok miatt nem tekinthető. Felmerül tehát a kérdés, hogy milyen igény alapítható egy ilyen, sem végleges szerződésnek, sem előszerződésnek nem minősülő szóbeli megállapodásra. Kérdés megválaszolásához a szerződésszegésre vonatkozó szabályokat, valamint a *venire contra factum proprium* elvet hívhatjuk segítségül, amely szerint a jóhiszeműség és tisztesség követelményét sérti az is, akinek joggyakorlása szemben áll olyan korábbi magatartásával, amelyben a másik fél okkal bízhatott.¹⁸ Ez a tilalmi szabály egyébként a joggal való visszaélést tiltó elvből is levezethető.

A következőket a bírói gyakorlat szerint a felek szabadon bocsátkozhatnak szerződési tárgyalásokba, és nem tartoznak felelősséggel a szerződés létrejöttének elmaradásáért. Utaló magatartás címén a felmerült költségek, kár akkor követelhető, ha az egyik fél szándékosan hozza a másikat abba a helyzetbe, hogy kizárólag vele folytasson szerződéskötési tárgyalásokat, majd pedig lényegében ésszerű indok nélkül, önkényesen tagadja meg a szóban már véglegesített megállapodás írásba foglalását, a szerződés megkötését.¹⁹ Ezt támasztja alá a Kúria 12/2013. számú, még a régi Ptk.-hoz kapcsolódó

18 Lásd a Ptk. 1:3. § (2) bekezdését.

19 Az ismertetett döntés (Szegedi Ítéltábla Gf. I. 30 083/2012.) Bírósági Döntések Tára, 2014/3, 43.

polgári elvi döntése is, amely szerint „önmagában amiatt, mert a felek előrehaladott szerződéses tárgyalásokat folytattak, amelyek során nyomatékkal felmerülhetett a szerződéskötés lehetősége, a szerződés létrejöttének elmaradása nem alapozza meg az utaló magatartás miatt a biztatási kártalanítást. A kár megtérítésére csak az adhat alapot, ha az egyik fél – adott esetben a vevő – szándékosan hozza a másik felet – adott esetben az eladót – abba a helyzetbe, hogy magas költséggel beszerezze az adásvételi szerződés tárgyát, majd pedig lényegében ésszerű indokok nélkül, önkényesen tagadja meg a szerződés megkötését. Az a fél tartozik a másik, jóhiszemű fél kárának részben vagy egészben történő megtérítésével, aki a jóhiszeműség és tisztesség követelményével ellentétben bocsátkozik szerződési tárgyalásokba, vagy szakítja meg azokat”.

Ha nem kétséges, hogy a felek között szóban (elektronikus hírközlő eszköz útján) szerződés jött létre, akkor jogvita esetén szükség lehet a szóbeli megállapodás pontos tartalmának feltárására. Már az új Ptk. előtti bírói gyakorlat is azt támasztotta alá, hogy „a szerződés tartalmává válnak – külön kikötés nélkül, hallgatólagosan is – mindazon kötelezettségek, amelyek az adott szerződés természetéből és céljából, a felek közötti korábbi gyakorlatból, valamint a kialakított szakmai szokásokból szükségszerűen következnek. Szakmai szokások alatt azt a szakmai gyakorlatot, szakismeretet kell érteni, amelyet a felekkel azonos helyzetben lévő személyek általánosan alkalmazandónak, irányadónak tartanak”.²⁰ Az új Ptk., mint azt a 6:63. § (5) bekezdése is tanúsítja, teljes egészében hasonló álláspontra helyezkedett, így a feleknek ezt is célszerű szem előtt tartaniuk szóbeli (elektronikus hírközlő eszköz útján történő) szerződéskötésük során.

Említést érdemel még az a könnyen előforduló eset, amikor a felek egyike a közöttük szóban (elektronikus hírközlő eszköz igénybevételével) létrejött szerződést a szóbeli megállapodáshoz képest eltérő tartalommal foglalja írásba. A Ptk. ezt a helyzetet annak függvényében rendezi, hogy milyen mértékű a változtatás. Ha az írásba foglaló fél a szerződést – a szóbeli megkötés után késedelem nélkül – lényegesnek nem minősülő feltételekkel kiegészítve vagy módosítva foglalja írásba, és küldi meg a másik félnek, akkor e feltételek a szerződés tartalmává válnak, ha a másik fél azok ellen késedelem nélkül nem tiltakozik.²¹

Lényeges változtatás esetén természetesen az új ajánlatra vonatkozó szabályok szerint kell elbírálni a helyzetet arra is figyelemmel, hogy egyáltalán

20 BDT2005.1281.

21 Lásd a Ptk. 6:67. § (3) bekezdését.

van-e jogi lehetősége a félnek a szóban létrejött szerződést egyoldalúan megváltoztatni a szerződés megerősítését szolgáló írásba foglalás során.

Végül kérdésként merül fel, hogy a videokonferencia útján kötött szerződés, illetőleg az így megtett ajánlat jelenlévők vagy távollévők közöttinek minősül-e a hozzájuk fűződő jogkövetkemények szempontjából.

„A Ptk. határozott célkitűzése az, hogy technológiásemleges szabályozást alkosson, és ezért nem kíván felsorolást alkalmazni olyankor, amikor a technika gyors fejlődése gyakori módosítást tehet szükségessé. Ezért a törvény nem sorolja fel, hogy mely jognyilatkozatok minősülnek jelenlévők közöttinek; e helyett úgy rendelkezik, hogy jelenlévők között tett ajánlatnak minősül minden olyan jognyilatkozat, amelynek tartalmáról a címzett annak megtételével egyidejűleg tudomást szerez. Ez a meghatározás magában foglalja a szóban vagy telefonon tett jognyilatkozatokon kívül például azokat az internetes kommunikációs formákat is, amelyek esetén biztosított, hogy a jognyilatkozat megtételével egyidejűleg a címzett a jognyilatkozat tartalmát megismerhesse”.²²

5. Megállapodás e-mail útján és a szkennelt szerződés problematikája

A jogesetek által felvetett jogi kérdések azonban korántsem merülnek ki ennyiben. Mindkét tényállásnál lényegi elem volt a felek azon vállalása, hogy az írásba foglalt és aláírt szerződést elektronikus levél szkennelt mellékleteként küldik meg egymásnak. Elektronikus aláírásról egyelőre nem esett szó, hanem csupán azt vállalták a felek, hogy 'sima' aláírásukkal látják el az okiratot, majd beszkennek, és e-mailben továbbítják az üzleti partnernek. Vajon megfelelő-e mindez az írásbeliség követelményének, amelyet a felek mindkét jogesetben maguk támasztottak egy olyan szerződéssel szemben, amelyet a Ptk. szerint nem is kellett volna írásba foglalniuk? Először is meg kell vizsgálnunk, hogy miként viszonyul a bírói gyakorlat az elektronikus levél útján megtett, valamint az aláírt, beszkennek és e-mail útján továbbított jognyilatkokhoz. Teljesül-e ezek esetében az írásba foglalás követelménye? Álljon itt szemléltetésül újra egy konkrét eset! Egy magyar és egy német gazdasági társaság között pusztán e-mailváltások útján jött létre üzleti kapcsolat fogászati termékek megrendelése tárgyában. A megrendelő nem egyenlítette ki a leszállított termékek vételárát, és a perben akként nyilatkozott, hogy a felek között nem jött létre szerződés, pontosabban a szerződés nem a felek között jött létre,

²² Vékás Lajos – Gárdos Péter (szerk.): *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz* (második, átdolgozott kiadás). Budapest, Wolters Kluwer Kft., 2018; kommentár a Ptk. 6:5. §-ához.

mert a megrendelő munkatársa állítólag nem a megrendelő nevében, hanem harmadik személynek szívességet téve adott le megrendelést. Az eljáró bíróságoknak először is abban a kérdésben kellett állást foglalniuk, hogy a felek e-mail váltása miként értékelendő. Végül mind az első-, mind a másodfokú bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a felek között elektronikus levélbe foglalt ajánlattétel és elfogadó nyilatkozat útján – látszaton alapuló képviselet mellett – adásvételi szerződés jött létre, a bíróságok azonban érdekes módon nyitva hagyták a kérdést, hogy a szóban forgó adásvételi szerződést a felek milyen formában kötötték meg egymással.²³

Tekinthető-e írásbelinek a felek között e-mail váltás útján létrejött adásvételi szerződés?

A Ptk. szerint írásba foglaltnak kell tekinteni a jognyilatkozatot akkor is, ha annak közlésére (a) a jognyilatkozatban foglalt tartalom változatlan visszaidézésére, (b) a nyilatkozattevő személyének, és (c) a nyilatkozat megtétele időpontjának azonosítására alkalmas formában kerül sor.²⁴

Hosszas vizsgálódás nélkül is beláthatjuk, hogy az e-mail a fentiek közül a b) pontban írt tény minden kétséget kizáró megállapítására nem alkalmas, így az elektronikus levél útján megtett jognyilatkozat írásba foglaltnak nem tekinthető, hiszen személyazonosítás helyett legfeljebb azt lehet megállapítani, hogy kinek az elektronikus postafiókjából indult útjára a levél. Ezen az sem változtat, ha az e-mailt ügynevezett beillesztett aláírással látják el. A vonatkozó bírói gyakorlat ma már egységesnek mondható: az e-mailben történő ajánlattétel és elfogadás folytán ráutaló magatartással jön létre a szerződés. A szerződéskötési szándékot tükröző egyéb viselkedésformákhoz képest az elektronikus levél közvetítette ráutaló magatartásnak az az előnye, hogy az ajánlat tartalma könnyebben bizonyítható. Az írásbeli nyilatkozatokkal szemben ugyanis alapvető követelmény a valódiság és a hamisítatlanság, amiről csak akkor lehet szó, ha a nyilatkozattevő személye is minden kétséget kizáróan megállapítható. Kérdésként merül fel ennek tükrében, hogy eltérő jogi megítélés alá esik-e az olyan elektronikus levél, amelyet küldője minősített vagy minősített tanúsítványon alapuló, fokozott biztonságú elektronikus aláírással látott el. Ez a gyakorlatban többnyire azt jelenti, hogy a küldő az e-mail szövegét elektronikus aláírással ellátott csatolmányban helyezi el. A bírói gyakorlat az ilyen jognyilatkozatot írásbeliként kezeli, ám a gyakorlatban nehézségek adódhatnak annak bizonyítása során, hogy az e-mail valóban

23 Lásd a Budai Központi Kerületi Bíróság előtt indult 10. G.21134/2018. számú ügyben hozott 24. sorszámú ítéletet.

24 Ptk. 6:7. § (3) bek.

megérkezett-e a címzetthez. Áthidaló megoldás lehet az e-mail visszaigazolásának kötelezettsége, ez azonban megint csak a felek által – akár rosszhi-
szeműen is – befolyásolható magatartás, így nem kellően objektív. Az üzleti
életben – épp a fenti nehézségek kiküszöbölése céljából – egyre gyakoribbak
a szerződési szabadság jegyében fogant olyan megállapodások, amelyekben a
felek úgy nyilatkoznak, hogy a másik fél által a megadott e-mail címre küldött
elektronikus levél a feladást követő konkrét időpontban mindentől függetlenül
kézbesítettnek minősül, és kiváltja a közléshez fűződő szerződéses joghatást.
Jogvita esetén ekkor a küldő félnek elegendő az e-mail feladásának tényét
bizonyítania, és a másik fél legfeljebb ellenbizonyítással élhet, ha tud.

Túllépve mármost a 'sima', illetőleg az elektronikus aláírással ellátott csatol-
mányt tartalmazó e-mail problematikáján, célszerű némi figyelmet szentelni a
'papír alapon' aláírt, majd beszkenelt és email útján továbbított szerződésnek,
jognyilatkozatnak is. Igen gyakori, hogy a cégek ezt a megoldást választják, és
a járványügyi veszélyhelyzet ugyancsak kedvez az ilyen módon történő szer-
ződéskötésnek. Az sem ritka, hogy a felek nem is ugyanazt az okiratot írják
alá a fenti módon, hanem mindegyikük megteszi saját jognyilatkozatát, és a
szerződés ezekből áll össze egységes okiratba foglalás nélkül. Először is meg kell
vizsgálnunk, hogy erre van-e jogi lehetőség, és csak ezt követően léphetünk
tovább az egyéb, önként adódó dilemmákhoz. A kérdés megválaszolásához a
Ptk. nyújt egyértelmű eligazítást. A szerződést ugyanis akkor is írásba foglaltnak
kell tekinteni, ha nem ugyanaz az okirat tartalmazza a felek jognyilatkozatát,
hanem külön okiratba foglalt jognyilatkozatok együttesen tartalmazzák a felek
kölcsonös és egybehangzó akaratnyilvánítását. A jogalkotó megengedő viszo-
nyulását jól tükrözi az a Ptk.-beli rendelkezés is, amelynek tükrében a szerződést
akkor is írásba foglaltnak kell tekinteni, ha a több példányban kiállított okiratok
közül mindegyik fél a másiknak szánt példányt írja csak alá.²⁵

Mindebből eredően tehát nincs jogi akadálya a felek fenti példa szerinti
eljárásának. Következőleg vizsgálandó a külön-külön megtett vagy egyazon
szerződésbe foglalt és keltezett jognyilatkozatok e-mail szkennelt mellékle-
teként való továbbítása. A felek tehát nem magába az elektronikus levélbe
foglalják bele jognyilatkozatukat, hanem az e-mailt csupán közvetítő csator-
naként (adattovábbítási közegként) használják fel, és valójában saját aláírá-
sukkal ellátott iratot juttatnak el a másik félhez. Vajon megfelel-e mindez az
írásbeliség követelményének? A bírói gyakorlat még nem kellően egységes,
így az óvatosság fölöttébb indokolt. Nem kétséges, hogy a hagyományos mó-
don kinyomtatott, aláírt, majd beszkenelt és így továbbított irat a másolattal

25 Lásd a Ptk. 6:70. § (2) és (3) bek.

esik egy tekintet alá. Nem változtat ezen az sem, hogy ma már – a modern írásszakértői módszereknek köszönhetően – sok esetben másolat alapján is meg lehet állapítani az aláírás kézeredetét.

Ha tehát a törvény vagy a felek megállapodása szerint egy jognyilatkozattal szemben követelmény az írásbeliség, akkor az egyszerű e-mailbe foglalt nyilatkozat biztosan nem lesz alkalmas a célzott joghatás kiváltására, az e-mailhez mellékelte, aláírt és szkennelt jognyilatkozat pedig legalábbis kockázatos. Nem kötelező írásbeliség esetén mindkettő ráutaló magatartásnak fog minősülni, és kiváltja a célzott joghatást.

A fentiekben taglalt bizonytalanság talán abból (is) ered, hogy a szkennelt melléklet nem felel meg a hiteles másolattal szemben támasztott követelményeknek. Érdekességként megemlítendő, hogy a Kúria egy alkalommal joghatás kiváltására alkalmasnak ítélte a fél egyszerű e-mailben küldött jognyilatkozatát. A fizetéképtelenség megállapítása és a felszámolási eljárás elrendelése kapcsán volt jelentősége annak, hogy a jogszabály által megkövetelt vitatásnak minősül-e az adós egyszerű e-mailben megküldött olyan tartalmú nyilatkozata, hogy a követelést nem ismeri el. „A Cstv. 27. § (3) bekezdése szerint a vitatásnak írásban kell történnie, azonban ez a vitatás nem kizárólag a Ptké. 38. § (2) bekezdése szerinti módon történhet meg. Nem kizárt ugyanis az sem, hogy a felek a szóbeli egyeztetésükről szóló jegyzőkönyvbe foglalják bele azt, hogy az adós a hitelező követelését vitatja. Ebben az esetben sem a Ptké. 38. § (2) bekezdésében felsorolt módon történik a vitatás, ennek ellenére ez is írásban történt vitatásnak minősül”²⁶

A Kúria tehát az egyszerű e-mailben történt vitatást a felszámolási eljárás 'megakasztására' alkalmas vitatásnak fogadta el azon indokok alapján, hogy az e-mail kétséget kizáróan megérkezett a hitelezőhöz, továbbá az is megállapítható volt, hogy a felek között bevett kapcsolattartási formának számított az elektronikus levélváltás. Végül a zárt láncolatot képező kommunikáció is jelentős súllyal esett a latba a bírói mérlegelés során, mert így a vitatás megtörténte, tartalma és időpontja utólag is rekonstruálható, ellenőrizhető volt.

Más a helyzet természetesen, ha az aláíró a jognyilatkozatot e-aktába fűzi, azt fokozott biztonságú elektronikus aláírásával látja el, és így küldi meg a másik félnek. Ilyenkor csupán az lehet kérdéses, hogy a küldemény valóban megérkezett-e a címzethez, illetőleg, hogy a címzett mikor szerzett ténylegesen tudomást az irat tartalmáról. Ez különösen olyan esetekben perdöntő, amikor nem a nyilatkozat elküldéséhez, hanem – az irányadó anyagi jogi határidőre tekintettel – annak megérkezétségéhez fűződik joghatás (pl. vételi jog gyakorlása).

²⁶ Ld. a Kúria Gfv.VII.30.417/2014/3. számú határozatát.

6. A pénzügyi egyensúly fenntartásának eszközei

A veszélyhelyzeti jogalkotással érintett területek fontossági sorrendjét követve most ismét társasági jogi témák kerülnek a látókörunkbe. Előfordulhat, hogy épp veszélyhelyzet idején rendül meg a társaság pénzügyi egyensúlya, mégpedig olyan mértékben, hogy a vezető tisztségviselőt terhelő jogszabályi kötelezettségek lépnek életbe.

A Ptk. rendkívül szigorú követelményeket támaszt az ügyvezetéssel szemben, ha a gazdasági társaságot nagymértékű veszteség éri, és likviditása, fizetőképessége megrendül, vagy saját tőkéje radikálisan lecsökken. Az ügyvezetés ilyen esetekben nem maradhat passzív, hanem aktív magatartást kell tanúsítania a pénzügyi helyzet rendezése érdekében. Az ügyvezetés tevéleges magatartása a hitelezők és a többi piaci szereplő számára egyfajta garancia, hogy a vállalkozás nem hárítja át veszteségeit rájuk, és a gazdaságban nem alakul ki lánctartozás.

6.1. A hirtelen tőkevesztésre vonatkozó szabályok, pótbefizetés, tőkeemelés, ázsiós tőkeemelés

A Polgári Törvénykönyv hasonló elvi alapon szabályozza az ügyvezető szerv kötelezettségeit a korlátolt felelősségű társaság és a részvénytársaság hirtelen tőkevesztése esetén.

Az ügyvezetés késedelem nélkül köteles összehívni a legfőbb szerv ülését vagy kezdeményezni annak ülés tartása nélküli döntéshozatalát a szükséges intézkedések megtétele céljából, ha tudomására jut, hogy a társaság saját tőkéje veszteség folytán a törzstőke felére (részvénytársaságnál az alaptőke kétharmadára) csökkent. Ugyanígy köteles eljárni, ha arról szerez tudomást, hogy a társaság saját tőkéje a törzstőke/alaptőke törvényben meghatározott minimális összege alá csökkent, ha a társaságot fizetéseképtelenség fenyegeti, ha a cég megszűntette fizetéseit, továbbá ha vagyona nem fedezi a tartozásait.

Ezekben esetekben a legfőbb szerv feladata határozatot hozni a saját tőke és a pénzügyi helyzet rendezéséről. Ennek egyik módja a pótbefizetés elrendelése, amelyről a létesítő okirat felhatalmazása alapján dönthet a legfőbb szerv. A felhatalmazásnak a pótbefizetés gyakoriságát és legmagasabb összegét is tartalmaznia kell. A pótbefizetés **módjáról** és határidejéről ugyanakkor nem a létesítő okiratban, hanem a pótbefizetést elrendelő taggyűlési határozatban kell rendelkezni. A pótbefizetési kötelezettség – a törzsbetétek arányában – pénzbeli és nem pénzbeli vagyoni hozzájárulással egyaránt teljesíthető. Ha a tagok a létesítő okiratban nem rendelkeztek a pótbefizetési kötelezettség-

ről, vagy annak elrendelését kizárták, akkor mindenképp a létesítő okirat módosításáról kell a legfőbb szervnek döntést hoznia, és csak ezt követően rendelhet el pótbefizetést. Ha bármely tag az előírt pótbefizetést késedelmesen, vagy egyáltalán nem teljesíti, akkor vele szemben a vagyoni hozzájárulás elmulasztásának jogkövetkezményei kerülnek alkalmazásra. Jogi természetét tekintve a pótbefizetés a vállalkozásnak adott pénzügyi juttatás, mely nem a tag törzsbetétjét gyarapítja, hanem kifejezetten a veszteség csökkentésére szolgál. A pótbefizetés lehetőségét a törvény a korlátolt felelősségű társaságnál nevesíti, ám valamennyi cégforma esetében alkalmazható. A jogintézményt leginkább az különbözteti meg a rosszul csengő tagi kölcsöntől, hogy míg az utóbb önkéntes, addig az előbbi – megfelelő felhatalmazás és legfőbb szervi határozat alapján – kötelező jellegű.

A pénzügyi helyzet rendezésének másik lehetséges módja a törzstőke felemelése. „Legtöbbször a kft. törzstőkéjét a társasági hitelezők helyzetével kapcsolják össze, mivel a társasággal üzleti kapcsolatba kerülő cégek, vagy a kft. által megkárosított személyek követeléseit a társaság vagyonából lehet kielégíteni, márpedig a vagyon kiinduló mértéke a kft. tagjainak törzsbetéteiből álló törzstőke.”²⁷

Ha a társaság jegyzett tőkéje a törvényi minimum alá csökken a veszteségek folytán, akkor a legfőbb szervnek rendelkeznie kell a törzstőke olyan mértékű felemeléséről, hogy az adott cégformára vonatkozó tőkeminimum követelmények teljesüljenek. Ha nincs konszenzus a tagok között, és nem születik döntés a törzstőke felemeléséről, akkor a legfőbb szervnek a társaság átalakulásáról kell határoznia. A legfőbb szervnek ekkor olyan cégformát kell választania, amelynél a társaság megfelel a törvényi tőkeminimum-elvárásoknak.

Ha a vállalkozás saját tőke/jegyzett tőke aránya felborult és a legfőbb szerv célja az arány helyreállítása, akkor az csakis ázsiós tőkeemeléssel valósulhat meg. Ha a társaság saját tőkéje a jegyzett tőke felére csökken, akkor a tőke rendezés nem történhet egyszerű tőkeemeléssel, hiszen a jegyzett tőke emelése egyben a saját tőke emelését is jelentené. Az ázsiós tőkeemelés lényege, hogy a tőkeemelésre fordított összegnek csupán egy kis része válik jegyzett tőkévé, a többi tőketartalékba kerül, és ezáltal a saját tőke/jegyzett tőke arány helyreáll. Az ázsió mértékét, vagyis azt, hogy a tőkeemelés során mekkora rész kerül tőketartalékba, a Polgári Törvénykönyv nem szabályozza, arról minden esetben a legfőbb szerv dönt.

Megoldás lehet még a társasággal szemben fennálló tagi követelés elengedése. Ha például valamely tagnak a céggel szemben tagi kölcsön jogcímén

27 MISKOLCZI BODNÁR Péter: A törzsbetét szolgáltatása. *Glossa Iuridica*, 2018/3-4, 29-50.

követelése áll fenn, és azt a nehéz pénzügyi helyzetre tekintettel elengedi, akkor a társaságnál ezáltal olyan egyéb bevétel fog realizálódni, amely az adózott eredményen keresztül a saját tőke összegét helyreállíthatja.

6.2. A tartozások átütemezése a hitelezők közreműködésével, végső soron csődvédelem

Válság idején a piaci szereplőkben – különböző érdekek mentén – jellemzően mutatkozik hajlandóság a már megkötött szerződések átütemezésére, részletfizetési és egyéb megállapodások kötésére. Bizonytalan időtartamú járványügyi veszélyhelyzetben célszerű a tárgyalásokat még a fizetőkép-telenséggel fenyegető helyzet beállta előtt megkezdeni, és az egyezséget a kijárási korlátozásra tekintettel a fentebb írtak szerint megkötni.

A fizetőképesség fenntartásának egyik lehetséges módja a társaságba apportált, és a továbbműködéshez nem feltétlenül szükséges eszközök értékesítése. Ilyenkor is probléma származhat abból, ha a tagok az apportot szolgáltatáskor túlértékelték, és „a társaság úgy szűnik meg, hogy azért nem képes valamennyi tartozását kiegyenlíteni, mert a papíron túlértékelt apport értékesítése nem hozza meg a várt bevételt”.²⁸

Végső soron az adós csődeljárást is kezdeményezhet önmaga ellen, aminek elsődleges jogkövetkezménye a fizetési moratórium. Ezalatt az idő alatt lehetőség nyílik a fizetőképesség helyreállítására, ha pedig ez mégsem sikerül, akkor a csődeljárásra jellemző szervezett és szabályozott keretek között születhet meg a túlélést jelentő csődegyezés. Példaként említhető, hogy a koronavírus járvány miatt bevételüket elvesztő szállodák üzemeltetői is gyakran éltek ezzel a lehetőséggel.

7. Összegzés

Összességében megállapítható, hogy a járványügyi veszélyhelyzet, amely a 2020. évi LVII. törvénnyel 2020. június 18-án került megszüntetésre, alapvetően váratlanul és felkészületlenül érte a gazdasági társaságokat. A cégek többsége még az új Ptk. adta lehetőségekkel sem élt, a kényszer azonban gyökeres változást hozott, és a működőképesség fenntartásához fűződő érdek, valamint a jogalkotó által nyújtott segítség az elektronikus hírközlő eszközök előtérbe kerülését eredményezte. Mindez egyrészt a mindennapi céges

²⁸ HARSÁNYI Gyöngyi – MISKOLCZI BODNÁR Péter: Az apport túlértékelésének jogkövetkezményei. *Glossa Iuridica*, 2019/3-4, 23.

működés területén volt tapasztalható, másrésről pedig a társaságok közötti ügyletkötéseket is jellemezte. Ez utóbbiak vonatkozásában kiemelendő, hogy különféle elektronikus aláírási módok terjedtek el, amelyeket övez még ugyan némi bizonytalanság, az ilyen módon aláírt okiratok azonban aligha tekinthetők pusztán ráutaló magatartásnak. Az időszak hozadékaként értékelhető a cégek szerződéskötésének tudatosabbá válása, a jognyilatkozati formák kevésbé könnyelmű kezelése, végső soron pedig az ügyletkötésekkel kapcsolatos 'felhasználói szintű' ismeretek szükségképpen elmélyülése. Magasabb szintre lépett továbbá a fizetőképesség helyreállításának és megőrzésének kultúrája. Mindez kiutat jelenthet a válságból, ám egyúttal új, körültekintő megoldást igénylő jogi dilemmák is feltűntek a láthatáron.